

BUSTER KEATON:

A NEVETTETÉS MESTERSÉGE

Buster Keaton, eredeti nevén Joseph Francis Keaton 1896-ban született Pickway-ben, egy kanadai farmon. Apja skót, anyja ír származású. Gyermekkora óta akrobatikát tanult és már három és fél éves korában fellépett szüleiével együtt a »Három Keaton« által előadott bohózatban.

1917-ig együtt turnézott szüleiével. Színészi tehetsége révén már huszonegy éves korára nagy sikereket ért el. Majd Fatty segítségével — aki ez idő tájt partnert keresett — a filmhez került.

Első filmsikerét 1917-ben aratta. Evek során egy sereg néma- és hangosfilm főszerepét játszotta el. 1934-ben otthagyta Hollywoodot és Franciaországban filmezett, majd Angliában. Amerikában már csak ún. gagman-nek alkalmazták. 1946-ban Mexikóban próbált szerencsét, de filmje ismét megbukott.

Ettől kezdve kisebb szerepeket játszott, kabarékban lépett fel. 1957-ben újra »felfedezték« és filmet készítenek életéről.

Azt hiszem, hogy mint oly sok minden, a nevetetés eszközei is fejlődtek pályakezdésem óta, és a húsz évvel ezelőtti, szüleim és általam használt, eszközök ma már nem hatnának ugyanúgy, mint régen.

A közönség »felnőtt« és kifinomultabb invenciót kíván. Persze, még most is értékeli a burlesket, a csetlés-botlást és a habos tortával való dobálózást, de mindezt olyan eredeti felfogásban óhajtja látni, ami által maguk a régi fogások is csaknem teljességgel megújulnak.

Az én időmben még egy filmburleszk megalkotásához semmilyen kézíratra nem támaszkodhattunk; mindössze egy kellően körvonalazott történetet kombináltunk — s ezt is főként a díszletek elké-

szítésének kedvéért. Ezután felkutattuk az összes »gag«-eket, amelyek a szituációt és a cselekményt szolgálhaták. Mídonn úgy véltük, hogy öt-hat film anyagát »leforgattuk«, abbahagytuk a munkát és az egészet összegyűjtöttük; folytonos vágásokkal jutottunk el a film kívánt hosszaiáig azáltal, hogy csak a legjobb kockákat őriztük meg.

Egy filmkomikus nem »tarthatja magát« több éven át és főképp nem játszhat el minden évben több szerepet. Körülbelül négy év az, amíg fejlődik és képes ihletét megújítani, anélkül, hogy ismétlésbe bocsátkoznék.

*

Több ízben megkérdeztek már tőlem, miért őrzöm meg mindvégig filmjeimben sajtáságon bánatos arckifejezésemet.

A válasz nagyon egy-

szerű: még pályakezdésem idején megfigyeltem a kabarékban, hogy az ember annál nagyobb hatást ér el egy-egy tréfájával, minél inkább közönyös marad, majd meglepődik a közönség vidámságának láttán. Vannak persze, olyan komikusok is, akik részt vesznek a közönség multságában, és mintegy megosztják vele titkaikat. Így járt el például Fatty. A közönség *vele együtt* nevette. Az és esetemben viszont a közönség *rajtam* kacagott.

Mihelyt egy komikus nevetni kezd a filmen, úgy tetszik, mintha azt mondaná a nézőknek, ne vegyék komolyan, mindaz, amit csinálsz bolondság. S valóban, többé senki se fogja komolyan venni, s kerüljön bár a legképtelenebb helyzetekbe, senki sem kacag majd rajta. Végül is a komikus számára a film azt a feladatot jelenti, hogy minél jobban »adja a hülyét«, s minél komolyabban fog viselkedni, annál mókásabb lesz.

Az ember, aki sose nevette — de annál többet nevette. Buster Keaton, a Mécano de la Generale c. filmben.

Keaton az autóbuszon, a Kameraman c. filmben

De nemcsak a komikus szerepek eljátszása nagy fontosságú, komoly dolog, hátra van még magának a műnek az előadása és rendezése is. A komédia illékony; az első hatásnak adott pillanatra kell »ülnie«, azután időt kell hagyni a közönségnek, hogy újra összeszedje magát s a helyzetnek megfelelően kell folytatni és tovább mélyíteni az effektusokat. Ebben a ritmusban van valami matematikai precizitás, mert rendkívül fontos, hogy a közönség a komikus incidens teljes súlyát átérezze, s a legcsekélyebb unalom nélkül várja a következő kacagás-hullámot. Ez a ritmus valószínű tudomány, s jelentőségét minden igaz rendező felismeri.

Egy filmkomédiát épp olyan pontosan kell összeállítani, mint egy óra fogaskerekeit. A leggyorsabb dolog katasztrofális következményeket vonhat maga után, ha túlságosan gyorsan vagy túlságosan lassan végzik el. Jó néhány rendkívül komikus jelenet teljességgel érdektelenné vált a közönség számára, mert

túlságosan elhamarkodva játszották el.

Minden burleszk előadását tehát nagymértékben befolyásolja a lélektani ismeret és az eléggé nem hangsúlyozható ritmus tudománya.

*

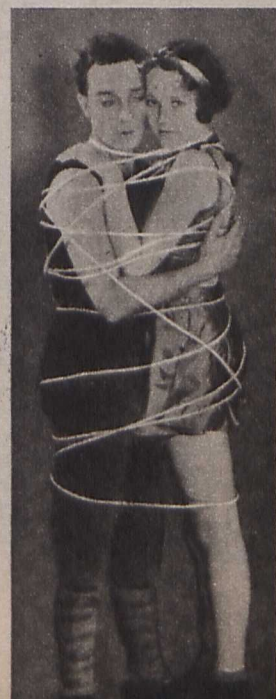
A komikus színésznek sajátos szükségességéből még hosszú ideig előnyben kell részesítenie a szavak nélküli játékot. Mindennek megvan az alapos oka. A nevetetéshez sokkal kevesebb szóra van szükség, mint egy romantikus tiráda elszavalásához. A filmmel megbarátkozó komikusok egyre inkább szükséztűvű válnak, mivel hamarosan rájönnek, hogy egy vagy két jól elhelyezett szó a néma cselekvés közepette jóval mulatságosabb hatást kelt, mint egy-egy hosszú szónoklat. S különben is: hogyan lehetne a közönséget kacajra fakasztani — és aztán tovább beszélni? Hogyan keveredne össze a nézőtér zsvajgása és a vászon felől érkező hang, mégha ez utóbbit a megafonok alaposan felerősítik is?

Néhány idevágó példa is akad már. William Haines legutóbbi komédiájában, *The Girl said no*-ban nem használt tíz szónál többet. Laurel és Hardy is közismert ama tulajdonságáról, hogy soha egykét szónál többet nem beszél, s magamról nem is szólva, aki a *Free and Easy*-ben, első hangosfilm szerepemben,

Keaton minden körülmények közt komoly marad.

két napig dolgoztam egy jeleneten, melyben mindössze három szót kellett beszélnem: »jaj!«, »Mester« és »ó«.

Mindezt fiziológiai tényezőkkel magyarázom. A filmkomédia hatása egy váratlan eseménytől függ, ami oly hirtelen megy végbe, hogy nem lehet hosszadalmasan magyarázkodni. Például a színész leül... egy szegre, felugrik és felordít: »jaj!« Mindössze ennyit tud mondani, többre nem futja idejéből. Másrészt a komoly drámát autentikusnak fogadják el; épp ezért értelmi erőlködjét kíván. De senki sem tételezi fel a filmkomédia realitását, s ennek következtében felesleges minden magyarázó szöveg. Ez pedig azt eredményezi, hogy a filmburleszk néma részének százalékaránya örökké kb. 40 a 100-hoz marad — és, hogy a film alapanyaga — a szó helyett — a zene lesz.

Skicc a »Rövid történet« című filmből

ja meg a főszereplőit, díszleteit, s mint tervező, legközelebb szeretné a zenét is ő maga komponálni. Olykor élő szereplőkkel is dolgozik, de jobban kedveli a rajzolt figurákat, hiszen azok felett teljesen ő uralkodik s igazán azt alkot belőlük, amit akar.

— Mit akar kifejezni filmjeivel?

— Azt, hogy az élet szép, hogy kellemes élni és vigyázzunk a békére, a civilizációra — hangzik a válasz. — Azért szeretem a rajzfilmeket, mert rajzjal jobban lehet általánosítani...

— Kedvenc szereplői?

— Egy emberke, egy csavar és egy légy... És ezeken kívül minden: virágok, állatok, szimbólumok.

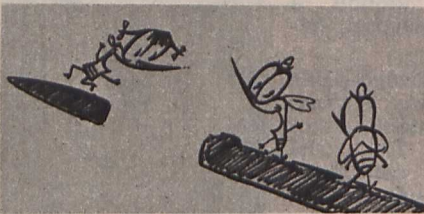
Veszi a tollat, tust, papírost és lerajzolja a Filmvilág számára gazdag képzeletének legkedvesebb figuráit.

GOPO RAJZFILMJEI

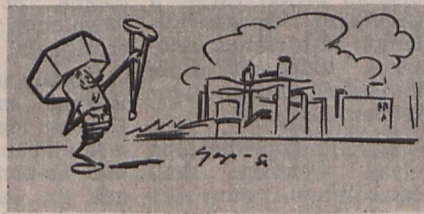
Az elmúlt napokban fejeződtek be Budapesten a nemzetközi báb- és rajzfilmkonferencia tárgyalásai. A baráti országok rajz- és bábfilmszakembereinek első közös megbeszélése — komoly eredményhez vezetett. Hároméves együttműködési és koprodukciós szerződést írtak alá, amelynek keretében már a jövő esztendőben két egész estét betöltő rajz- és bábfilm készül a baráti államok közös produk-

ciójában. A megegyezés szerint az első közös filmet Magyarországon, a Pannónia Filmstúdióban állítják össze — s határozatot hoztak, hogy a tanácskozást évente egyszer egy-egy másik baráti ország fővárosában megismétlik. A nemzetközi rajz- és bábfilmkonferencián a Román Népköztársaság egyik képviselője, *Ion Georgiu Popescu*, több nemzetközi díj nyertese volt.

Filmjeinek ő írja a forgatókönyvét, ő rajzol-

A »Pénzes légy« naturszereplőkkel kombinált film rajz-sztárai

Az »Elvándorolt csavar« hőse (Gopo—Popescu rajza)

filmvilág

Filmművészeti folyóirat — Megjelenik minden hónap 1-én és 15-én
 Felelős szerkesztő: Hámos György — Felelős kiadó: Sala Sándor,
 a Lapkiadó Vállalat igazgatója — Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI., Lenin körút 9—11. Telefon: 221—285 — Terjesztik Budapesten a Főposta Hírlapterjesztő Üzeme, vidéken a helyi hírlapterjesztéssel foglalkozó postahivatalok — Előfizetés a Posta Központi Hírlap Irodánál, Budapest, V., József nádor tér 1. Telefon: 180—850. — Egyes szám ára 4.— Ft. Előfizetés ¼ évre 24.— Ft. Csekkzámlaszám: egyéni előfizetésnél 61.238, közületnél 61.066. — Külföldön terjeszti a Kultúra Könyv és Hírlap Kúkereskedelmi Vállalat, Budapest, Népköztársaság útja 21. 2-583566 Athenaeum (F. v. Soproni Béla)

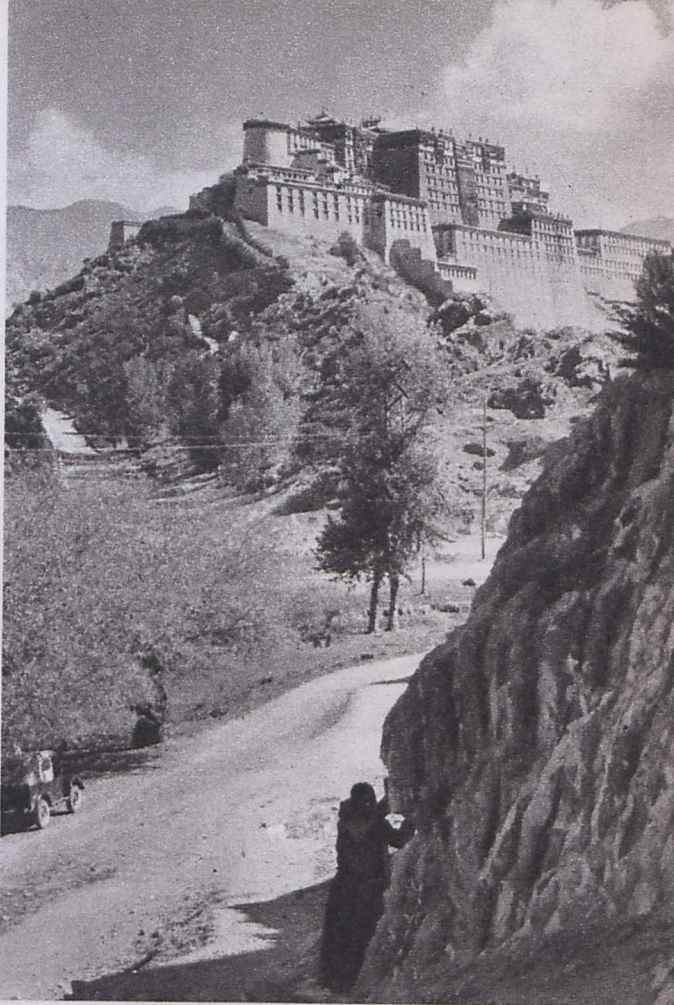
MAGYAROK A VILÁG TETEJÉN

Az olvasó hiába keresi Rév Miklós nevét a filmrendezők vagy az operatőrök sorában. Rév fotóriporter.

Néhány évvel ezelőtt Csepel tehergépkocsikkal járta be Tibetet; ebből született a »Magyarok a világ tetején« című riportfilmje. A hetvenperces film valóban közel hozza ezt a távoli és titokzatos országot.

A riport keskenyfilmre készült, s csak optikai másológéppel lehetne normálszalagra alkalmazni. Érdeemes lenne azonban fáradni: a közönség és a Budapest Filmstúdió is jól járna.

Sz. I.

filmvilág

ÁRA: 4,— F

Az »Asch őrvezető ka-
landos lázadásá"-nak
főszereplői:

Asch — Joachim
Fuchsberger

Eva — Ingeborg Scholz